

ki ti bolj na soncu leže; za seme iz merzlejših krajev odloči bolj osojne njive.

Le če gospodar pri premenjevanji semenskega žita na vse to dobro pazi, jo bo tudi dobro opravil.

O slovenski zemlji.

Lansko leto so se šale uganjale s početki severno-italijanske vlade, ki si je priklepala deželico za deželico, in si je vsako jemala v last, samo da se je kak glas za to vzdignil v tisti deželi; zdaj ima tista vlada skoraj celo Italijo v svojih rokah, in njene oči se ozirajo že čez mejnike, kjer je kaj odpertega sveta. Taki dosledki so tudi drugod obudili enake želje, in enako prilastovanje — „aneksiranje“ se pravi z drugačno besedo — se letos že povsod giblje prav živo. Radi bi si kaj aneksirali Francozi, so že tudi nekaj doveršili; radi bi tako storili tudi Madžarji, radi še kateri drugi, in kmali bi si za to tukaj ali tamkaj prišli v lase. V Istro, celó do Reke bi radi segli Italijani, in zopet nazaj v Istro do Raše in Novega grada se ozirajo Horvatje; Medmurje je last Horvatov, pa bi ga radi nazaj dobili Madžarji; Serbsko vojvodino si iščejo pridružiti Madžarji.

Dokler se tako v daljavi ravsajo za strani in dežele, bi se Slovenci tudi od deleč utegnili šaliti in posmehovati temu aneksiranju; pa unanjih narodov želja je začela že obilno segati čez mejo slovenske zemlje. Italijanom bi se kaj poljubila Gorica in Terst, še celó Vipava in Postojna; Horvatom bi bila draga Metlika in Černomelj, tudi Novomesto, in blizo nekaj spodnjega Štajerja; kaj še utegnejo poželeli Madžarji — od Nemcev nečem govoriti. Kaj tedaj Slovenci? Saj to bi bilo treba varovati, kar se jim še ni vzelo; kako daleč tedaj je bil razširjen ali se zdaj še razširja slovenski narod?

Za stare čase kaj bi se hotlo govoriti? Naj se dokazuje in dokazuje, da Panonci, Noričani in tudi Karni so bili slovanskega rodu, ptujci le nočejo verjeti; in če bi stari mejniki imeli moč, zaterditi nove, se nasproti stavi, da stari mejniki so zastarana reč, da le novi veljajo. Vendar celó prazno ni pojasnovanje starih časov; saj toliko kaže, da v srednjih časih so Slovenci, dasiravno bolj razširjeni kakor zdaj, vendar le sred pravičnih mej stanovali.

O srednjih časih pa se vendar smé kaj več govoriti; sej pri vsem prepiru za novo ustavno vredbo dežel je še zmiraj veliko glasov za zgodovinske pravice. Versta pregledovanja naj se obrača po nebesnih straneh.

V severni strani so Slovenci stanovali po vsem gornjem Štajarji, in še deloma v Avstrii. Saj se bere, da je bavarski vojvoda Tasilo leta 777 h Kremitzanskemu samostanu daroval 30 slovenskih kmetov v Slovenskem gorišči (Windisch-Garten). Enako so Slovenci segali v Solnograško; zakaj v dneh sv. Ruperta krog leta 700 se piše, da so razdajali mali samostan sv. Maksimilijana, ki je stal ob Salici v Pongavu. Res da se v poznejem času zgolj Nemci nahajajo v gornjem Štajarskem; pa izperva je bilo drugač, dokler bavarski naselniki niso vsega prevzeli. Undrima (Ingering), kjer je sv. Metodi krog leta 760 cerkev za Slovence posvetil, se išče nad Knittelfeldom; enako je bila Ablanica, Jablanice (Aflenz), tudi cerkev iz dni solnograškega nadškofa Adalvina krog leta 865, postavljena za Slovence. Še sedanje dni mnogo imen gor, vod in krajev pričuje o stanovanju Slovencev v severnem Štajarji. Tako gore Pusti gojzd (Pusterwald), Kač, v Laznici (in der Lasniz); tako vode Mura, Murica (Mürz), Bistrica (Feistritz), Laznica (Lasniz); tako kraji Ljubno (Leoben), Treboje (Trofajah), in celó nemški Gradec (Graz).

V izhodnji strani so Slovenci deleč iz Štajarskega segali v sedanje Ogersko, tako poleg Rabe kakor poleg Zale; slovenska kneza Privina krog leta 840, in Kocel leta

862 sta imela sedež v Zaliboru (Moosburg, Salavar); tudi Kisek (Güns) in Pečuh (Fünfkirchen) sta bila takrat slovenska kraja, kjer je solnograški nadškof posvetil cerkve. Po prihodu Madžarjev silovitih od leta 891 se je sicer slovenski narod mogel nazaj umakniti, ker se mu je vse s cerkvami vred razdajalo.

V južni strani so Slovenci zadevali na Horvate. Dasiravno so bili z njimi sorodni, je vendar lastna slovenska meja nižje segala kakor sedanje dni; stari mejniki oglejskega patrijarhata to dajejo na znanje, ker so tisti obsegali južni del slovenske zemlje; kot mejniki solnograške nadškofije so zaznamovali severni in izhodnji del. Šumberk (Sichelburg) in Vivodina, ravno kakor Metlika in Černomelj so bile cerkve do poslednjih dni podložne oglejskim višjim pastirjem. Še unstran Kolpe se govoriča sèm ter tje celó do sedanjega časa močno enači slovenskemu jeziku; ravno taka veljá o govoricí v varaždinski okolici na eni plati, in je kdaj več veljala globokeje v isterski zemlji. Terst, Tergeste, to je, tergište, tergišče, že po svojem starem imenu kaže slovensk izvirek.

V zahodnji strani so Slovenci čez Gorico in Beljak dalje razširjeni bili v Furlanijo in v Tiroljsko. Terdo pred Čevdatom (Cividale) in na Beli (Moggio) stanujejo še sedanje dni Slovenci, in italijanščina jih še ni zaterla. Pa tudi bistriška dolina (Pusterthal) je bila polna slovenskih naselnic, ki so imeli stanovališča blizo Agunta (Innichen) in pri Slovenski Matarii (Windisch-Matrai). Vse gornje Koroško je bilo slovensko, tako da se dežela v starih listinah imenuje Slovenija (Sclavinia); na pr. cerkev sv. Petra nad Špitalom, ki jo je kralj Arnulf leta 891 daroval friziški cerkvi, se pravi, da leži v slovenski strani (in partibus Sclaviniae). Po vsem gornjem Koroškem, kjer sicer zdaj nemščina gospodari, imena gor, vod in krajev pričujejo za nekdanjo slovensčino; na pr. gore Turi (Tauern), Kravnica (Krawenzenalpe); vode Bela (Möll), Motnica (Mötnig), Kerka (Gurk), Labota (Lavant); kraji Gornja Bela (Ober-Vellach), Grad (Grades), Breze (Friesach), Grebinj (Griffen), Beljak (Villach).

Kako pa je bila slovenska zemlja kdaj na drobno razdeljena, in koliko zopet soedinjena?

Kaže se, da se je severna stran slovenske zemlje sploh najraje imenovala Korotan (Carantania), južna pa Slovenska stran (Marcha Vinidorum); Drava je delala mejo, in tamkaj so zapovedovali bavarski in korotanski vojvodi, tukaj pa furlanski. To je veljalo v dneh cesarja Karola Velicega krog leta 800, in nekaj poprej, nekaj pozneje. Za leta 827 in dalje se slovenska zemlja nahaja bolj razdeljena. Ločil se je posebej Korotan (Caranta, Carinthia) ali Koroško v sedanjih mejah, in zraven bistriška dolina, ki je zdaj pri Tiroljskem. Dalje gornja korotanska stran (Marcha carantana superior), ali gornje Štajarsko poleg Mure; in dolnja korotanska stran (Marcha carantana inferior), ali spodnje Štajarsko poleg Drave in Save; tudi še Panonsko (Panonia), ali Ogersko med Dravo in Donavo, ktero so pa kmalo Madžarji vzeli. Po tem Slovenska stran (Marcha sclavinica), ali sedanje Dolensko med Savo in Kolpo s Šumberkom vred; in Krajna (Marcha Carnioliae), ali sedanje „Gorensko“ z delom Notranjskega do Hrušice. V zadnje Istra (Istria), s Terstom vred in delom Notranjskega do Hrušice in Snežnika; in Furlanija z Gorico in Tominom vred.

Vsaktera teh slovenskih strani je imela svojega vojvoda ali kneza; za Korotan je bil postavljen vojvoda, ravno tako za Furlanijo, za druge strani pa je veljal mejni knez ali markez. Pesamezne strani so se bolj edinile s tem, da je vojvoda imel tudi več knežij v oblasti; na priliko furlanski vojvodi Eberard, Henrik, Berengar in Valafriid od leta 846 do 922 so bili zraven tudi knezi

isterski, pred ko ne tudi kranjski; koroški vojvodi Karlman, Arnulf in Aribon od leta 854 do 937 so zapovedovali tudi za korotansko gornjo in dolnjo stran. Kadar je cesar Oton I. leta 952 svojega brata Henrika I. postavil vojvoda koroškega in furlanskega, je bila vsa slovenska zemlja skupaj združena; tako je bila tudi še dalje soedinjena pod vojvodi Otonom leta 996, Albertom leta 1012, Konradom leta 1035, in Ludolfom leta 1077. Res da v taki zvezi dežel niso bili sami Slovenci skupaj, temuč v zahodu tudi Furlani, in v severji Nemci, ki so se čedalje bolj vrivali med Slovence. (Dal. sl.)

Narodna omika.

I.

Nova, važna dôba je napočila za vse narode raznojezične Avstrije, ktera ni nikdar bila in nikdar ne bode — nemška. To tudi ni potrebno za nje obstanek, marveč ji je škodljivo, — ni potrebno za vzajemni mir in obče blagostanje, kakor gotovo za celo Evropo in tako tudi za celi svet ni potrebno, da se zlijejo vsi narodi v en kalup, vsi jeziki v en jezik. Raznoličnost je kras nature; razne barve se zlagajo skladno v lepo podobo, sicer bi vsak mazač bil izversten slikar in namesto čopičev bi se rabili ometihi.

Velikim narodom tudi ni treba siliti drugih narodov k sebi, sami si zadostujejo in prepuščajo drugim svoj lastni prirojeni razvitek. Ljubimo toraj iskreno in goreče svoj narod in vse, kar mu je milo in drago, pa poštuemo tudi vsakega družega in vse kar je njegovega. To, in nič manje kot to, pa smemo tudi od drugih proti nam pričakovati. Kdor ne poštuje tuje narodnosti, ne more ljubiti svoje, ker mu manjkajo glavni pogoji te po Bogu v človeško serce vsajene ljubezni, ktere prva podlaga je — pravičnost.

Pravico toraj imamo pestovati, pravico podpirati v javnem življenji, pravico vcepljati v serca njezne mladine, ker iz pravice izvirajo in živo klijejo vse blage lastnosti.

Ktera občina, ktera država zamore obstajati in se veselo razvijati brez pravice? Pravica pa je ena in tista za vse državljane, ona ne pozná različenosti jezika in narodnosti; sam Bog je vsadil v vsako nepokvarjeno serce pravico, ktero more le hudobija, krivo sebično modrovanje izdreti.

Ze skoro dve tisoč let se trudi naša sveta vera oživotvoriti pravico in na nje osnovano ljubezen do bližnjega, pa še ni dospelo do verhunca. Narod slovanski je per eminentiam kristjansk in pokazal že je in še bode v prihodnje, da zapopada popolnoma zakon božji. Deviški narod naš ne bode nikomur vrival svojih namenov; on ne bode nikdar si lil tujih narodov, naj zapustijo svoje prirojene lastnosti in naj robski služijo sebičnim namenom protinavarskim. Velik narod slovanski, ktereга vejica smo mi Slovenci, pa ima prirojeno pravico, to in ravno ter popolnoma to tudi zahtevati od vseh drugih narodov. Pred Bogom so vsi narodi kot bratje enaki, nobeden ni gospodar drugim, nobeden ni sužnik drugih narodov. „Ljubite se vsi kot bratje“ — velevala zakon božji. Ne smemo terpeti, da se komu krivica godi, ker se sicer ljubezen žali! Mi ne smemo drugim krivice delati, ali drugi tudi nam ne! — „Enake dolžnosti, enake pravice“ so besede presvetlega cesarja samega. Torej nas Slovane ne sme nikdo overati v narodnem razvitku.

Ne poznamo tudi današnji dan tako imenovanih izvoljenih narodov; vsi smo bratje enakih dušnih darov. Ne poznamo tudi narodnih varhov nad drugimi narodi avstrijskimi, ker smo vsi polnoletni. — Kar smo se naučili, radi pustimo tudi drugim naučiti se, kar pa pri drugih dobrega in blagega zapazimo, si hočemo drage volje prisvojiti. Tako si bomo vzajemno pomagali in zakon božji s tem podpirali. Domišljena prednost, ktera prepričuje ljubezen in pravico, pa ne gré nobenemu narodu, ampak naloga člo-

veškega življenja je, vzajemno se podpirati in le gerdi napuh in čuvstvo lastne zanikernosti in nevrednosti nas uči drugim oponašati, če so nekoliko za nami zaostali. — „Danes meni, jutri tebi“ je večni zakon prirode, kar je tebi mogoče, tudi meni ni nemogoče, in tako se verti kolo na vse čase od posameznega človeka, rodbine, občine, roda, naroda in narodov po vseh svetovih.

Mi Slovenci imamo torej prirojeno in postavno pravico, razvijati se na podlagi svoje slovanske narodnosti in nikdo nam tega ne more in ne sme braniti ali zameriti, kar je naša dolžnost, ker tako ne samo lastno, ampak tudi srečo celega človečanstva pospešujemo.

Mi smo v dušnem in telesnem oziru iz raznih vzrokov zares nekoliko zaostali; nam bode toraj posebne marljivosti treba, da hitimo za drugimi najbolj izobraženimi narodi evropejskimi. Pa ohranili še smo si priprosto slovensko serce, ktero se kar hitro uname za vse, kar je blago, krasno in sveto. Razvijajmo tedaj prirodi primerno svoje dušne moči, in v kratkem nas bodo poštovali narodi, kteri nas sedaj še ne porajajo deloma iz nevednosti, deloma pa iz prenapete napuhnosti, ker so zgrešili kristjansko ljubezen in nje podlago — pravičnost.

K narodnemu razvijanju nam bode trebalo vseh dušnih moči in veliko poguma, da si pridobimo zaupanje do samih sebe. — Narodni razvitek je le mogoč v narodnem jeziku. Sladki jezik materinski imamo toraj pred vsem kot svetinjo po Bogu nam podarjeno varovati, likati in piliti.

Brez narodnega jezika v šolah in uredih je pravica le prazen glas, — je omika le gerda šema, — je svoboda le piškov oreh, je narod le truma opic ali papig.

Slovan visoko čišla in goreče ljubi svoj jezik. On ga ne stavi ne nad, ne pod kristjanstvo in svobodo, ker je oboje le ž njim in v njem mogoče.

Ljubiti domovino je nas vseh, ktereга koli smo stana in pokolenja, sveta dolžnost. Naša velika in lepa prastara domovina je raznojezična, toraj mnogonarodna Avstrija. Kdor jo tedaj ljubi iskreno in resnično, bode ne samo želel, temuč tudi na vso moč podpiral vzajemno naravno razvijanje vseh narodov avstrijskih. Kdor se temu ustavlja, je sovražnik domovine in cesarja, — je hud protivnik mira in sprave toliko zaželjene in potrebne, — je gladen volk, akoravno se skriva v ovčjo kožo svoje nazivovnike.

Kako naj se djansko pospešuje razvitek narodiča slovenskega, hočem drugikrat načrtati s svojim slabim peresom.

Dr. R. R.

Kaj je panslavizem?

(Konec).

Književni ali literarni panslavizem ni nič drugega, kot da se druge ali še celo vse slovenske narečja učimo, iz inih slovenskih literatur presajamo in prestavljamo, kar je lepega in za slovenski naš narod veljavnega. Kdo nam more, kdo nam smé to braniti? Kaj tega ne delajo vsi večji narodi sedanji, in ravno največ Nemci, izmed kterih nekteri toliko na nas upijejo in lajajo, kot da mi kaj nepoštenega začenjamo. Nemško takošno prizadetje literarno gré gor do Martina Lutra, ki ga nemški slovničari in zgodopisci literature hvalijo prvega panteutona; al v ožjem pomenku prvega pangermanista.

Ako bi Nemci ne bili tako pametni, in bi ne bili vsi, to je, Alemani, Bavaroavstrijanci, Frankosaksoni in severni Nemci ali Brandenburžci, prejeli jezik M. Lutra, rojenega na sredi med temi narečji, gotovo bi Nemci namesto sedanjega enega jezika pisali četiri razne jezike. To je tedaj panteutonizem. Toda Grimm, največji nemški slovničar sedanjega časa, slovi ravno zavoljo tega, ker umi in rabi v svojih delih vse nemške narečja, in še dalje čez nemško mejo vse germanske jezike, tedaj angleški (vendar

po vetru plajšč zasukavši zdaj naenkrat, ko bi trenil, spremenili se iz protivnih ali mlačnih ljudi v tople, vroče prijatelje naše slovenščine. Ni večjega gada kot so taki veterinjaki; ti bodo berž drugače plesali, če bi se jim druga kakošna zagodla. Pazite dobro na volkove v jagnečjem kožu! Ločite pleve in ljuliko od čistega zernja!

Tretjič: Ker je posebno na tem, da se mnogo kaj starega odmakne in novo nadomesti ali dodá, ni samo dosti, da zamore razumeti, kar nam je treba, in kako da se to stori; ampak treba je, da zamore jasno reči in drugim dokazati svoje misli. Poslanci morajo omikani, zvedeni ljudje biti, ki jim tudi jezik gladko teče. Kaj pomaga dobro blago, če ga prodati ne znaš? če boječ in mutast sediš v zboru vélikem? Zgubljen si z vso dobro voljo!

Dobro prevdarite to troje. Če pride na to, da hočete voliti koga za poslanca, denite ga na to trojno zlato vago. Če ne tehta na vseh teh treh vagah, in če je le na eni prelahak spoznan, odbacnite ga; tak ni za nas; izberite si pravega korenjaka! Saj se Vam jih ne manjka, iz „Novic“ jih poznate!

Volivcom za deželni zbor po mestih in tergih na Krajskem. *)

Red za deželne zборе, kateri nam je bil ravnokar naznanjen, določuje po Krajskem, — Ljubljana in Idrija niste tukaj štete — volitvine kroge, obstoječe iz več mest in tergov, katerih glavni kraj je soseska v kakošnem tergu ali mestu.

Ker so pa posamesni kraji volitvinih okolice deleč saksebi, ni mogoče srečne volitve, to je, takošne, ktera bi zadostila vsem skupaj in posamesno tem, ki se volitve udeležujejo, napraviti drugače kakor da se poprej vsaka volitvina okolica od enega kraja do drugega porazume zastran tistih mož, kateri se za poslance priporočujejo, in da se zvé, katerim misli saj večina volivcov svoje glasove dati.

Sila potreba je tedaj, da se pametno volitvino gibanje natanko uredi, in sicer brez zamude, ker morajo volitve kar hitro sklenjene biti.

Najvišjega namena, da se Avstrija na novo srečno ustanovi, ni mogoče drugače spolniti kakor tako, tako se bo tudi ubranilo, da se glasovi ne razgubé in cesarskim uradnjam se bo njih opravilo zljajšalo.

Tedaj se nasvetuje:

1. v vsaki soseski mestne volitvine okolice naj se zberejo, kakor hitro je mogoče, potem ko se bo vlada za privoljenje prosila, k volitvi opravičeni in naj odločijo med sabo odbor (komitè) od treh do pet mož;

2. pri teh volitvinih odborih (komitè) naj se oglasé tisti, kateri želijo poslanci postati; ti odbori naj skerbé, da se volivci večkrat snidejo in med sabo pogovoré, kateri možje so priporočanja vredni in da se predvolitve (Vorwahlen) napravijo; — posamesni odbori (komitè's) volitvine okolice naj stopijo precej eden z drugim v posvèt zastran posamesnih kandidatov, kateri so jim bili naznanjeni, in zastran njih programa; tudi naj eden drugemu naznajo, kako so se predvolitve v vsaki soseski posebej obnesle;

3. prav bi bilo in potrebno povedati, da se kandidatje (možje, ki želijo izvoljeni biti) sami oglasé in ponudijo, ali pa da jih odbori naznanujejo;

4. odboram naj bo poslednjič skerb, da se volivci poglavitne volitve obilno udeležé; na dalje naj jim bo izročeno, da take možake (kandidate), kateri so po vseh vo-

lilitvinih soseskah ravno tiste volitvine okolice največ glasov dobili, krepko podpirajo v ta namen, da bojo izvoljeni.

Zlò bi bilo želeti, da bi se po posamesnih politiških okrajih (kantonih) po deželi, kateri so skupaj v eni volitvini okolici, potem ko bojo volivci izvoljeni, ravno tako ravnalo.

V Kamniku 2. sušca 1861.

Matevž Močnik.

Dr. M. Gauster. *)

Nemški časnik za pravice slovanske. „Ost und West“.

To je naslov ali nadpis toliko zaželjenih novin, ki bodo, kakor je že unidan v tem listu oznanjeno bilo, od 16. t. m. izhajale na Dunaji. — Vrednik slovanskim literatom ni nepoznan, na svitlo je dal med drugimi spisi prelepo spomenico ali memorandum o Serbii in njenih zadevah do Turčije in Europe; za tem krasno pisano delo: „Das serbische Staatsrecht“, ki ga še posebno Nemci neavstrijski posebno hvalijo, in ki je za nje od ruskega cara prelep diamanten perstan, od serbske vlade pak 200 zlatov ali cekinov in prelepo zahvalnico dobil. Tudi na polji novinarskem in to v slovanskem duhu dobro je poznan, ker je on bil pravi in duševni vrednik bivšega časopisa: „Südslawische Zeitung“, in ki je po njegovem odstopu začel tamneti. Prebravši njegov program jasen in bister rad priznam, da se imamo veliko radovati, da nam se je ravno v sedanjem času tak list prebudil, in to pod takim vrednikom kot dr. Tkalac, ki je rojen in do mladenčca odrastel v ogerski konstituciji, in dalje po raznih neavstrijskih vseučiliščih (posebno v Heidelbergu kakor večleten privatdocent) v vseh višjih znanostih in lepoznanstvih, zatem pa ko mnogoleten tajnik horvaške tergovške komore v zadevah tergovskih do malega omikan in izurjen; veseliti se imamo, da je tak mož, ki ima mnogo znancov po vsem slovanskem svetu, poprijel se obrane občeslovanskih političnih in literarnih zadev. K temu še gré, da mu po osebnih njegovih okolnostih bo mogoče vse na svitlo dognati, kar se le sme javno reči in na beli svet iznašati. Značaj njegov, kakor ga od desetletnega prijateljstva poznam, na vse strani je samostalen in neodvisen, in poznam ga za moža, kateri bo raji list svoj kot svoje načelo, svoje v programu izrečene misli, opustil in pokopal. Živo tedaj priporočam to zvezdo na slovanskem svetu.

Ivan Macun.

O slovenski zemlji.

(Dalje in konec.)

Drugačne zveze med slovenskimi stranmi so se začele s koncom enajstega stoletja. Ko je cesar Henrik IV. leta 1093 Udalriku, oglejskemu patrijarhu, podelil v last Furlanijo, Istro in Krajno, so te dežele za dolgo združene ostale; patrijarhi so se imenovali vojvodi furlanski, markezi isterski in krajnski, ter so čez Furlanijo stavili lastne glavarje, Istro in Krajno pa so dajali v najem ali fevd; Krajno je bila združena tudi Slovenska stran, tako da se je večkrat oboja skupaj štela za Krajnsko. Po takem so bili spervega koroški vojvodi Henrik IV. in V., in Engelbert I. in II. od leta 1090 do leta 1161 tudi markezi isterski in krajnski; za njimi so sledili knezi meranski Bertold I. in II., Henrik II. in Oton od leta 1161 do leta 1230. Potem so patrijarhi do vničenja svojega gospodarstva leta 1420 stavili posebne glavarje za Istro in Krajno; vendar velik del isterske dežele so kmali Benečani na-se potegnili; čez Krajno pa in slovensko stran sta si

*) Ta svèt se nam tako pameten zdí, če hočemo kaj prida mož izvoliti v deželni zbor, da ga priporočamo tudi vsem drugim slovanskim deželam, kamor „Novice“ dohajajo. Vred.

*) Z Vašim programom smo popolnoma edinih misel; mili Bog daj, da bi resnica postal v vaši volitni okolici in povsod, in da bi vsi izvoljenci bili navdani takega, se vé da po nobeni ceni nepremakljivega duha! Vred.

zaporedoma gospodstvo lastila Friderik II., vojvoda avstrijski leta 1233, in Ulrik III., koroški vojvoda leta 1246. Gornjo in doljno korotansko stran je leta 1148 združil Otokar VIII., knez trunske strani v sedanji gornji Avstrii; in od tedaj se je vsa dežela skupaj imenovala štajarska stran (Steiermark), od mesta Štajarja, kjer je ta knez imel svoj sedež; tudi se je začela šteti za vojvodstvo. Štajarsko je potem leta 1186 došlo avstrijskemu vojvodu Leopoldu VI., dalje Leopoldu VII. in Fridriku II.

Česki kralj Otokar II. je v sredi trinajstega stoletja vedil časoma večidel slovenske zemlje združiti s svojo krono. Po smrti avstrijskega vojvoda Friderika II. je leta 1246 za dedšino na se spravil z Avstrijo vred tudi Štajarsko; po smrti koroškega vojvoda Ulrika III. je leta 1269 zopet v dedšino dobil Koroško, Krajnsko in slovensko stran, in nekatere posestva v Istri in Furlaniji, ogerskega kralja Štefana V. pa je prisilil mu to dedšino pustiti. Vendar to veliko gospodstvo ni imelo dolgega obstanka. Cesar Rudolf I. je leta 1276 Otokarja zmagal, in mu vse posebej pridobljeno posestvo vzel; leta 1282 pa je Avstrijo, Štajarsko, Krajnsko in slovensko stran podelil svojim sinoma Albertu in Rudolfu, in leta 1286 je Koroško dal goriškemu knezu Majnardu IV. Po smrti vojvoda Henrika je tudi Koroško došlo avstrijskima vojvodama Albertu in Otonu, in tako je bil veči del slovenske zemlje združen pod avstrijskimi vojvodi iz habsburške rodovine, in je ostal v njihovi posesti.

Med tem se mora pomniti, da so nekateri deli slovenske zemlje imeli še posebne gospode. Gorica je bila po oglejskih patrijarhih krog leta 1079 dana knezoma Majnardu in Engelbertu; njuni nasledniki, goriški knezi, so si časoma mnogo družega posestva pridobili, in so se potem bolj samosvojne šteli. Tomin so goriški knezi dobili leta 1320 v najem, po raznih prepirih s patrijarhi jim je časoma v last ostal. Vipava in Postojna z doljno Pivko ste iz rok oglejskih patrijarhov krog leta 1320 došle goriškim knezom v najem, potem pa leta 1336 avstrijskim vojvodom; leta 1351 jim je cesar Karol IV. oboje posest poterdil. Kras je za en del leta 1266 prišel Ugonu Devinskemu v najem, ravno tako gornja Pivka s Premom; njegovi nasledniki so si časoma še drugi del Krasa do Reke polastili. Poslednji devinskih knezov Ugon je leta 1374 svoje posesti zročil v oblast avstrijskih nadvojvodov, ter se je odpovedal oblasti oglejskega patrijarha.

Pazenska knežija v Istri, in Metlika v slovenski strani ste po cesarskih podelitvah že leta 1090 došle v last koroškemu vojvodom, krog leta 1156 pa meranskim knezom; po smrti kneza Otona je leta 1248 obe knežii podedoval Majnard III., goriški knez, in za njim sta jih imela v delež Albert III. leta 1279, in Albert IV. leta 1302. Ko je poslednji knez leta 1374 umerl, je Metliko in Istro zapustil avstrijskima nadvojvodom Albertu III. in Leopoldu III. za dedšino. Ta nadvojvoda sta po tem ravno leta 1374 v Ljubljani zbrala stanovce iz Krajnskega, slovenske strani, Pivke, Krasa in Istre: stanovi so se v eno zedinili, in so si zbrali Ljubljano za središče.

Šumberški kraj se je kdaj in celó do novejšega časa prišteval k slovenski strani, in je bil po takem poprej podložen koroškemu vojvodom, po tem pa avstrijskim vladarjem. Pričajo to stare listine. Leta 1248 in 1251 je vojvoda Bernard veliko posestev pri Šumberku in starem Prišku podelil Kastanjevskemu samostanu; leta 1286 sta Nikolaj in Gerloh Šumberska zvestobo prisegla vojvodu Majnardu zastran svojega grada; in leta 1476 je cesar Friderik IV. ondi postavil Jerneja Mindorferja za oskerbnika.

Reka, ki sicer po narodni strani je šteta k Horvatii, je bila vendar v srednjem času vedno ločena od tiste. Kar je cesar Karol Veliki Istro in Liburnijo spravil v svojo

last, je Reka ostala pod oblastjo frankovskih in po tem nemških cesarjev; poskušnje Horvatov leta 820 in pozneje, je niso mogle osvojiti, in leta 1026 jo je z drugimi primorskimi kraji vred cesar Konrad II. dal puljskemu škofu v dar. Reko so potem razni gospodje imeli v najemu ali fevdu, in leta 1300 jo je prejel Ugon devinski; ko je njegov rod imel izmreti, je zapuščina prišla leta 1374 avstrijskim nadvojvodom v oblast, namreč Albertu III. in Leopoldu III., in po takem je ostala s Krajnskim združena.

Terst je iz oblasti bizantinske leta 788 z drugo Istro vred prišel v roke cesarju Karolu Velikemu, gospodstvo čez mesto je potem leta 948 kralj Lotar II. podelil teržaškemu škofu. Mestnjani so se pozneje leta 1236 od gospodstva škofovega odkupili za denar, ki so ga dali škofu Janezu; ker pa so jih večkrat Benečanje nadlegovali, ki so nekaterekrat tudi mesto posedli, so mogli pomoči iskati pri oglejskem patrijarhu in goriškemu knezu; leta 1382 pa so se zročili v varstvo avstrijskemu vojvodu Leopoldu III. Odslej je bil Terst v zvezi s Krajnskim, dasiravno ne prav na tesno.

Celjska knežija se je iz štajarske dežele izločila, ko je cesar Ludevik IV. leta 1341 saneškega gospoda Friderika povzdignil v grofovski stan. Knežija se je povečevala po fevdih, ki so jih oglejski patrijarhi, avstrijski vojvodi in nemški cesarji podelili Frideriku in njegovim mlajšim na Krajnskem in Koroškem, zlasti Radoljco, Lož, Ribnico in Kočevje; od cesarja Sigismunda pa je prejel več gradov in tudi celó Zagorje na Horvaškem, to je gorati svet od izvira Sotle do njenega iztoka v Savo. Pa poslednji knez Ulrik II. je bil po razžaljenih sinovih junaškega Janeza Hunjada v Belem gradu leta 1456 umorjen. Celjska knežija je potem došla cesarju Frideriku IV. z vsemi gradovi na Krajnskem, Štajarskem in Koroškem; Zagorje pa in horvaški gradovi so zopet prišli k horvaški kroni.

Po teh razlagah iz srednjega časa se kaže, da slovenska zemlja ima na južni strani ob štajarski in krajnski meji zadosti zaterjene mejnike; če bi južni sosedje na Horvaškem hoteli kaj sebi prilastiti, bi se jim poprej utegnili reči: Šumberk, Reka, Terst je naš; pustite Terst, dajte Reko in Šumberk nazaj. Na zahodni strani v Furlaniji so sicer nekateri slovenski kraji, namreč Šempeter in Rezija, leta 1420 prišli Benečanom v oblast, ko so tisti ustajo furlansko podpiraje deželsko gospodstvo oglejskih patrijarhov vničili; pa posestvo oglejskih patrijarhov je bilo več slovensko kot italijansko, in še ostale slovenske kraje na Furlanskem so dostikrat koroški vojvodi in goriški knezi imeli v najemu ali v lastini; in tedaj bi slovenska zemlja ne samo po narodni, temuč tudi po zgodovinski strani še nekaj nazaj smela tirjati, ne pa tje dajati. Razun furlanskih Slovincov je tudi mnogo isterskih bilo pod beneško oblastjo, ki so blizu do najnovejšega časa ločeni od bratov bili. Kar pa se tiče izhoduje strani na Ogerskem, so sicer ostali Slovinci med Muro in Rabo že od leta 900 v madžarski oblasti, vendar so se po narodnosti vedno ohranili, in če bi samo postava narodnosti veljala, bi jih slovenska zemlja še smela nazaj tirjati. Daleč pa bodi sila madžarska po še katerem kosu slovenske zemlje; zakaj če je kateri ogerskih kraljev, kot na pr. leta 1270 in 1290, svojo roko stegoval po Štajarskem, slovenski strani ali Metliki, je bil tudi junaško nazaj zavernjen.

Toliko o srednjem času; bodi še nekaj besede o novem času.

V začetku novega časa leta 1492 je bilo tedaj Štajarsko in Koroško, dasiravno v severni strani že zlo ponemčeno, dalje Krajnsko, slovenska stran, Metlika, Pivka, Kras in Istra, tudi Terst, še celó Reka in Šumberk skupaj združeno pod oblastjo avstrijskih vladarjev. Ko je leta 1500 poslednji knez Leonard umerl, je tudi goriška knežija za dedšino prišla ce-

sarju Maksimilijanu I.; in tako je bila skoraj vsa slovenska zemlja skupaj pod enim gospodstvom, in je tudi tako ostala. Cesar Karol V. je leta 1522 sicer hotel en del te zemlje od Avstrije k Španii predjati; pa stanovi so se uperli, in početek je zastal.

Vendar slovenska narodnost se je kmali po tem na južni strani začela nekaj manjšati. V sili grozovitih turških napadov je mnogo kersanskih Horvatov in Serbov pobegnilo iz prejšnjih stanovališč, in si je iskalo novih selišč na južni meji slovenske zemlje — Uskoki se imenujejo ti pribežniki. Med letom 1532 in 1540 je tucih pribežnikov mnogo prišlo čez Kolpo proti Černomlju, Vinici in Poljanam; zatoraj je ondi sèm ter tje govorica ne toliko horvaška, temuč serbska, in obred deloma greški. Takrat so tudi Vlasi ali Rumuni prišli na Kras proti Munjam in Roču, ki še hranijo svoj jezik. Zopet so se med letom 1545 do 1550 in še leta 1595 takošne trume vselile na šumberškem svetu, pri sv. Križu, Čatežu in pri Metliki; samo od kostanjevskega in pletarskega samostana se jim je dalo 107 kmetij, in posestnik priseškega grada si je svoje stanovališče sozidal v to stran Gorjancov; zatoraj se je tudi tukaj jezik pohorvatil in poserbil, obred pa tudi po greškem ustavil.

Nekaj pozneje leta 1579 so greški naselniki prišli proti Pulji, dalje v druge isterske strani Arbanasi leta 1592, 1623 in 1647, Horvatje leta 1517, in Morlaki leta 1624. Po vseh teh naseljencih je bila tudi v Istri slovensčina na manjši prostor stisnjena.

Vendar pri takem naseljevanji horvaškega in serbskega ljudstva meja slovenske zemlje ni bila precej ukratená. Šumberški kraj se je le še štel h krajnski zemlji, poveljnika vojaških naseljencov so stavili, in vojake same so pročevali krajnski stanovi skoraj do najnovejšega časa, kakor popisuje Valvazor v svojih bukvah, in tudi kaže na svojem zemljovidu. Še le v dneh cesarice Marije Terezije krog leta 1764 je bila vojaška meja po novem redu osnovana, in takrat je bil šumberški kraj res pridjan Sluinskemu polku; fari Šumberk in Vivodina pa ste bile leta 1787 pridjane k zagrebški škofiji.

Tudi Reka je le še dolgo ostala ločena od Horvatije; sicer s Krajskim ni bila neprenehoma združena, bolj po vojaško je bila obravnana, in je imela svojega glavarja, po cesarski volji postavljenega. Še le leta 1776 je bilo to mesto z bližnjimi kraji kot horvaško primorje pridjano k drugi horvaški zemlji; leta 1814 pa, ko je po kratkem ptujem gospodovanji zopet došlo k Avstrii, je bilo dano k teržaškemu primorju, in še le leta 1822 od ondot zopet odločeno, in za ogersko primorje šteto; vendar leta 1848 je bilo zopet k Horvatii pridruženo. Temu nasproti se mora pomniti, da so leta 1547 z ogersko krono vred tudi ogerski Slovenci prišli pod avstrijske vladarje.

Teržaško mesto sicer v novem času ni hotlo ostati v tesneji zvezi s Krajskim, temuč se je samo vladalo; vendar po takem ni bilo odcepljeno od slovenske zemlje, razun kolikor se je samo sililo poitalijančiti se. V najnovejšem času leta 1797 pa je tudi kos slovenske zemlje v Istri in v Furlanii, ki je bil pod beneško oblastjo, prišel pod avstrijsko gospodstvo, in tako je čez več sto let cela slovenska zemlja pod edino vlado bila združena.

V francoski vojski se je slovenska zemlja še enkrat med dvoje gospodstvo razcepila; Štajarsko in pol Koroškega je leta 1809 ostalo pri Avstrii, Krajsko, Primorje in pol Koroškega je spadlo k Francii, in tista je tudi meje slovenskih strani po svoje razstavila. Vendar to razcepljenje je le kratek čas terpelo; leta 1813 je zopet vsa slovenska zemlja skupaj prišla pod avstrijsko vlado. Sicer so Slovenci razdeljeni v več kronovinah, pa v poslednjih časih vendar vlada nekako več čista njih narodnost, in je namenjena tista pravična biti. Sicer ostaja to resnica, da slovenska zemlja, dasiravno pod enim vladarjem,

vendar ni združena v eno deželo ali kronovino, temuč je razdeljena med več dežel, in njeni narod je pomešan s ptujimi narodi, z Nemci, Italijani in Madžarji, pa tudi s sorodnimi Horvati. Vendar je zdaj slovenski svet manj razdeljen, kakor kratke leta francoske vlade od leta 1809 do 1813. Takrat je bilo Koroško razcepljeno v dva kraja, namreč francoskega in avstrijskega; Krajsko je zgubilo kraje v Primorji in Istri, ki jih je več ko 400 let štelo med svoje; Devin in Vipava sta spadla k Istri, Prem, Novi grad, Kastav in Pazen k Horvatii. Avstrijska vlada je leta 1814 zopet soedinila Koroško, in Kranjskemu povernila Prem in Vipavo; Kastav, Novigrad in Devin pa je dala k Istri in Gorici; od Koroškega pa je odcepila kanaljsko dolino in jo dala Italii.

Po takem je slovenska zemlja razdeljena v šestero strani, v Štajarsko, Koroško, Krajsko, Primorje, Beneško in Ogersko; pa samo na Krajskem je slovenski narod v veliki večini, v družih deželah je na manjšem, zlasti na Ogerskem in Beneškem. Na Krajskem je med 457.330 stanovavci 432.890 Slovincov, bodi si, da se malo Horvatov pri Metliki in Kostanjevici ne odšteva, in le 24.440 Nemcov, zlasti v Kočevji, Weissenfelsu in Ljubljani. Na Štajarskem je med 1.070.750 stanovavci 328.200 Slovincov v južni strani, in 742.550 Nemcov v severni strani; meja slovenskega naroda gré čez Radelj, Remšnik in Plač proti Muri, po tem za to reko, in prestopi Dravo pri Radgoni. Na Koroškem je med 332.900 stanovavci 110.500 Slovincov v južnem delu, in 222.400 Nemcov v severnem delu; meja slovenskega jezika gré od Pontabla čez hrib v Ziljsko dolino na Berda, po tem čez Dobrač, prestopi Dravo pod Beljakom, gré nad celjovskim jezerom proti Gospejsveti, prestopi Kerko, gré nižje na Grebenj, se bliža Dravi pri Labodi, in gré zopet višje proti Radlju. V Primorji je med 539.430 stanovavci 226.100 Slovincov na Goriškem, v Terstu in v severni Istri, 115.830 Horvatov v Istri in na kvarnerskih otokih, in 187.500 Italijanov, meja slovenskega naroda gré na Goriškem čez Monfalkon, Gradiško in Karmin, v Istri od morja pod Piranom ob Dragonji, po tem čez Jelovice in Novigrad proti Bistrici. Na Beneškem je med 2.484.250 stanovavci 30.450 Slovincov, drugi so Italijani; Slovenci stanujejo v farah sv. Petra in sv. Leonarda pri Čevdatu, potem v Rezii in na Beli do Pontabla. Na Ogerskem po starih mejah je med 8.550.000 stanovavci le 49.350 Slovincov, drugi so Horvatje, Serbi, Slovaki, Rusnjaki, Madžarji in Rumuni; slovenski narod ima svoje meje od Rabe pri sv. Gothardu čez Hodoš, Kobilje in doljno Lendvo do Mure.

Pri sklepu razlaganja srednjega časa se smejo postaviti nekatere politične ali deržavnopravne opazke. Ko so koroški vojvodi zraven Korotana, Krajne in Istre dobili tudi Furlanijo in še Verono v najem, se s tem Korotan, Istra in Krajna niso pritalijančile, namreč se je s Furlanijo vred tudi Verona prihranila za lastino nemških cesarjev. Oglejski ali akvilejski patriarhi so se sicer deloma šteli za italijanske kneze; pa s tem njih posestvo, ko so iz cesarskih rok prejeli Furlanijo, Istro in Krajno, ni spreminilo svoje prejšnje lastnije; Krajna in Istra in Furlanija so ostale vrata, nemškim cesarjem odperte do Italije. Benečanje so patrijarhom vzeli Istre; za to pa Istra, ravno tako kot Dalmacija, Moreja, Moreja in greški otoki, ni še dobila italijanskih mejnikov. Enako tudi na drugi strani. Celjski vojvodi so poslednji čas prejeli horvaško Zagorje, tudi imé horvaškega in slovanskega bana; zatoraj pa Celje ni še spadlo pod ogersko krono, ravno tako kot Zagorje ne pod nemško. Bilo je to le združenje po osebi, ne po reči (Personal-Union, ne Real-Union).

Dalje so višji deželni gospodje posamezne strani, mesta in grajšine dajali v najem ali fevd malim gospodom; take najemšine pa višje lastine ali krajevega značaja ni se kar v prek spremenile. Na primero: Vipava je iz patrijarhovitih

rok leta 1275 došla Ulriku Sofenberskemu, in leta 1313 Vernerju Portiskemu, ki sta bila oba iz italijanske strani; v Cerknici in na Pivki je leta 1299 kmetije prejel Janez Videmski; Postojna je bila l. 1327 zročena Bernardu Strassoldskemu, in v Jami grad Bertoldu Atemskemu. Vsi ti kraji pa se za taci na pol italijanskih gospodov voljo niso še ločili od Krajne in Istre. Enako je tudi tukaj zopet na drugi strani. Medjimurje je dobil leta 1406, in Zagorje celjski knez Herman leta 1421 iz rok ogerskega kralja Zigismunda, pri tem je bilo vender le horvaško Zagorje kot Medjimurje, in ne Štajarsko. Tako tudi je Metlika bila leta 1578 kot v zastavo prodana grofu Alapskemu, za njim je prišla na grofe Frangepanske, in dalje na zagrebški stolni kapitel; krog leta 1670 jo je zopet kupil grof Volbenk Vincenci Vacenberski, od njegove rodovine je zopet pred letom 1727 prišla na zagrebški kapitel, kateri jo je pa leta 1792 prodal Jožefu Zavinšek za 40000 gl. Zatega voljo se je vender Metlika vedno štela k avstrijskim nemškoslovenskim deželam in stala pod krajnskimi glavarji in stanovi; ravno tako kot Mehovo pod Novim mestom, ktero je leta 1393 kupila Katarina vdova Štefana Modruškega. Naj to služi v pojasnenje drugotnih vgovorov.

Kar je tukaj pisano o slovenski zemlji iz srednjega in novega časa, se opira vse na pravne listine in zanesljive naznanila, katerih marsiktero se je še le v poslednjih letih odkrilo — vsacega ni bilo mogoče v tem spisu posebej navestiti. Ta sostavek pa noče nikogar žaliti, ne drugorodnih sosedov na severni, izhodni in zahodni meji, še manj pa naših sorodnih bratov na južni strani, ki se v sedanjih dneh glasijo in borijo ne samo za svoje narodne pravice, temuč tudi za tiste bratov Slovincov. Deloma je hotel ta sostavek razširiti historično vednost, in če vsemu ni zadostil, naj razodenejo drugi, kateri so kaj več našli; deloma je hotel pravico slovenskega naroda pojasniti, če tako pojasnenje kaj utegne pomagati k temu, da bi se Slovencom tudi dalo, kar je pravo.

Hicinger.

Lepoznanski del.

Turki in raja.

Poleg ilirskega.

(Dalje.)

IV.

Rumeno solnce razliva svoje mile žarke čez Novipazar in Kosovo polje. Krog Novopazara vse mergoli ljudstva; kar je v Bosni odličnih Turčinov, vse se je zbralo krog Novopazara, da oprostijo kinč Bosne, krasno Emiro, da kaznujejo derzovite hajduke in da kristjane okolice novopazarske pokoré za zdaj in v prihodnje, da bi ne podstopili se zopet prešerno povzdigniti svoje glave. Svetlo orožje bliskeče v solnčnih žarkih; berzi vojniki švigajo sèm ter tje na čislih konjičih; drugi se zopet veselo razgovarjajo o prihodnjem boju, kajti nemirnemu Bosnjaku je vsaka pala po volji, in to toliko višej, ker daje priliko velikašem bosanskem, ohladiti serce svoje nad revnimi kristjani ter pokazati svojo moč in hrabrost zoper povelja štambulske. Drugo pa, kar je hrabrilo ohole Turčine k boju zoper hajduke, je bila očetba lepe Emire iz rok hajdučkih.

Mujezin zakliče zdaj iz šibkega minareta k molitvi, in vsem taboru nastane mertva tišina. Ni še skončana pobožnost, in glej, že jih skoči nekoliko kviško, oestro gledavši proti Vučiternu. Njihova raztresenost vname tudi druge tako, da v hipu vsa pobožnost prestane in vseh pozornost se oberne zdaj proti goram. Po cesti namreč prijezdijo čveteri jahači — naši hajduki. Derzovito prihajajo vedno bližej in bližej, kakor da bi prezirali zbrano množico v taboru turškem.

„Glej! glej!“ — zarenčijo nekteri beguni — „ti kauri dohajajo kakor bi nas zasmehovati hotli.“

„Nikdar naj ne gledam svitlih nebes“ — zarujove

okrutni Ali Vidač, naslednik pašaluka Zvorničkega — „ako mi ti psi uidejo. Za manoj!“ — zadere se nad vojniki. Čudo golih jataganov zablišči v zraku.

„Škoda za vaš trud“ — odzovejo hladnokervno hajduki, in v rokah najstarejega zmed njih vihrala je bela zastava. „Mi gremo na dogovor k pašu novopazarskemu.“

„Ne pljuvaj na brado svojemu gospodarju, vražji gad!“ zagromi Ali Vidač; — „izbleknejo li še en samkrat tvoje gadne usta paševo častito ime, ne reši te tudi tvoje poslanstvo maščevanja našega.“

Tih posmeh prešine obličje hajdukov. „Slabo bi se ti zahvalil paša za tvojo postrežnost, oholi Vidač — odgovoré mu mirno — „življenje naše hčere je naše življenje. Povej nam le, kje da je, kajti s taboj nimamo nikakega posla.“

Vidač je divjal o prederznosti hajdukov, še bolj pa, ker mu ni dano, se zmaščevati.

„Revni cucek“ — je zaškripal z zobmi — vohaj z nosom sled našega gospodarja!“ — Mirno so sedeli hajduki na svojih čilih konjičih. Tamno so jih pregledovali Turčini, ki so bili obstopili cesto na obedve strani in svedočili s svojimi žarečimi očmi, kako bi nažgali hajduke po glavi, ako bi ne šlo za življenje Emire.

„Glej jih, glej! pasjih duš!“ — govori Turčin Turčinu — ne da bi orožje odložili, ne da bi lica proti zemlji obernili pred svojimi pravovernimi gospodarji. Kdo je kdaj še kaj takega doživel?“

„Kako derzovito pa nas gledajo“ — rečejo serdito drugi.

„Velik je Allah in Mahomed, njegov prerok“ — pregovori neki Turčin zdaj glasno — „jaz jih poznam, to so vam pravi junaki.“

„Ne sanjaj nam, polutan!“ — zarahljajo tovarši v njega. „Robovi so to, ne junaki.“

„Dušo veljá; resnica je resnica; to so Glavač, Šeravica in mlada Mladenoviča.“

Vsi zdaj omolknejo. Bosnjak, akoravno Turčin, spoštuje hrabrost svojega tudi največega dušmanina; imena zdaj izgovorjene bile so glasovite o hrabrosti, ponos in tolažba stiskanih kristjanov, strah in trepet pa musulmanski.

„Glavač! — Seravica! — Mladenoviča!“ — razlegalo se je po taboru, probudivši v vsakem radovednost, z lastnimi očmi viditi može, o katerih se je toliko govorilo. Vse privré zdaj skupaj okoli hajdukov, da so ti komaj mogli naprej.

„To je tedaj Glavač!“ — prašajo eden drugega — ki je sam pobil deset pandurjev pašu skupoljskemu, ko so ga bili vohatili v gorah? Čudno golemo!“

In drugi je Šeravica, ki je vtekel veziru travniškemu?“

„Da — odgovorí nekdo — „takrat sem tudi jaz poleg bil.“ —

„Hajd! povej nam kaj“ — ga naženó poslušatelji.

„Dobro vam je znano“ — prične berkasti Turčin, — kaj je uganjal po cestah. Naše gospé skorej so že obupovale, ker jim je Šeravica zavstavljal na Balkanu lepo dišeče mazila, ki dohajajo iz daljnega Parsistana, bulgarsko cvetlično vodo in štambuljsko rudečico. Pa kaj še vse to; saj si celó noben Turčin še upal ni podvzeti kam kak pot iz strahu pred hajduki.“

„E, da bi ga turška puška ubila“ — zarenčijo razserdeni poslušavci.

„Kaurin je zvit, to je do duše resnično; al pravoverni Turčin ga s svojo modrostjo tako nadkriljuje, kakor slon komarja. Ni li zmed vseh najmodrejši travnički vezir? Bog ga bogoslovi! Pa, da v kratkem zveršim povest. Vezir je odpravil mnogo robe v Škopje; robe je bilo dosti in fine robe! ha, ha, ha! — Razun pandurjev, ki so navadno popotnike spremljevali, je visil še na vsakem konju koš, in v taistem ha ha ha je bil namesto robe skriti pandur.“

„Velik je Bog!“ — zaženejo zopet osupnjeni poslušavci, res ni je zvijače nad modrostjo pravovernih.“